

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН
БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ
3 СОМДУ

АЙЫРЫУЛА

Къабарты-Малкъар кесини сайлауун этгенди

Ыйык кюн Россей Федерацияны халкы кесини президентин, Къабарты-Малкъарны адамлары уа дагыда жер-жерли самоуправляны Советлерине депутатланы айырдыла. Бизин республикада къол кётюроуне къураулуу озгандыла. Хар уахоткода да бу

маганалялы ише тынгылы хазырлангандыла, аланы бир къауумларинда адамла ауууланарча мадарла этиленди, башхаларында концерт программа къураулангандыла. Анга бизин корреспондентерибиз барлап жазган уахоткода болум да шагатлык этеди.

рюрге сойлоп, КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс эм Александр Меркулов бла бирге бир къауум айрыуу уахоткъа барганды. Аладан биринчиси Къырал концерт залда орнатылган 163-чю номерли участка болганды. Мында Къабарты-Малкъарны Правительствоуну Председатели Андрей Ярин бла Президентни Администрациясы башчысы Альберт Кажаров къол кётюргенди.

Андан республиканы таматарлары Чегем районга табыргенди. Шалушкада айрыуу уахоткода Президентни төгергин опсагъат адамла алгандыла эмда анга бир къауум сорула да бергенди. Арсен Каноков алгъа тынгылы жууаппла этгенди. Андан ол эм башха къулулчула да Урван районга кетген эдиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Арсен Каноков сыйлы белгиге тийишли болганды

Къабарты-Малкъарны Президенти Арсен Каноков «Россейни МВД-сына себеплик этгени ючюн» деген белги бла саузыланганды. Россейни ич ишлерини министри Рашид Нургалиевни буйругу бла ол саузыны республиканы башчысына КъМР-де ич ишленни министри Юрий Томчак бергенди. Былай белги бла РФ-ни эм башха шубъ къыралла-

ны граждандарлы «ич ишленни органларына хайырлы ишини шарт бардыргъанлары ючюн» тийишли болдыла. Саузыны ала, Арсен Каноков республиканы башчылары ич ишленни органларына мындан ары да хар жаны бла да болушук этгендей турлууларын чертип айтханды.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Экономиканы ёсе барыуу жалчытылынганды, маганалялы социальный жумушла тамамлангандыла

КъМР-ни Правительствоуну Председатели А.В.Яринни «Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоуну 2007 жылда ишини итогларыны юсюнден» доклады

28-чи февралда Къабарты-Малкъарны Правительствоуну 2007 жылда ишини итогларыны эм 2008 жылга борчларын оозоуге аталган жыйлыу болганды. Аны КъМР-ни Президенти Арсен Каноков кеси бардырганды. Жыйлыуда отчёт доклад бла республиканы Правительствоуну Председатели Андрей Ярин сёлешгенди. Бюгюн окуучуларыбызны аны бла шагъарей этебиз.

Правительствоуну иши 2007 жылда Россей Федерацияны Президентини Федеральний Жыйлыуу эмеда Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Парламентини Посланияларында айтылган затлагы тийишликиде бардырылганды. Бу маганалялы документлени жашауда бардырыу муратда Правительство аланы толтурууу жалчытыр къомлек планланы жарашдыртынди. Россей Федерацияны Президентини Федеральний Жыйлыууга эмеда Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Парламентини Посланияларында салынган баш борчла толтурулгандыла деп айтыртыла болуучу. Озган жыл республиканы узук орта эм къыска боржалда айрыуу онгарын тохтадырган, профилни эм артыкъда хайырлы бөлөмлерибизни Россейни башха жерлеринден арха къалмай айнытыртыла он берген программасы эм стратегия документлени улуу къаууму жарашдырылганды.

«Огурлулукъ бла»

Нальчикде Юг-Запад районну жангы 32-чи номерли школунда орнатылган 105-чи номерли айрыуу участкага къол кётюрге КъМР-ни Президенти Арсен Каноков РФ-ни Президентини Юг федеральный округда полномочный келечисини беш федеральный инспектору Александр Меркулов, ара шахарыбызны мари Леонид Хамгоков эмеда республиканы Айрыуу комиссиясы презедатели Андрей Тупкин бла келген эди.

Президент, бюллетеньле бла кабинеттен чыгып, урнаны къатына келгенди эмда аланы ары: «Огурлулукъ бла», - деп атханды. Сора ар-

лакъда сөөлген айрыуучулары бла журналистлени къатларина барлап: «Биз керти окуна огурлулукъ торпюнуле, ол санда Къабарты-Малкъар

да да, андан ары бардырылыр ючюн, къол кётюребиз. Ала уа арт сөгиз жылы ичинде кеп болгъанларын ким да керё болур», - дегенди. Арсен Башировичи власть тутхан ызы андан ары бардырыуу маганалялы айтып-айтмазча уллу болгъанын чертип, республиканы халкыны, аны анылап, тоза сайлау этерине ышанганын билдиргенди. Андан сора Президент, къол кётюроуне къылап баргъанларын кеси кезё бла кё-

Жашауубуз игиленир ючюн

КъМКЪ-ну педагогика колледжинде орналган 148-чи айрыуу участкага адамла, ол ачылгъанлай, келип башлагъан эдиле. Аланы санында КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс да бар эди. Аны биргесине юй бийчиси бла къызы да къатышгандыла айырыулагы.

Граждан борчун толтургъандан сора Илияс Борисович былай айтханды: «Бюгюн Россейни хар ада-

бийогонню сайлауубуз бла къаты байламлы болуугун унутмайкы. Мени оюмума керё, къырал бардырлыкъ

мында да уллу байрам ючюндө. Нек дегенде хар бирбизге да кесибиз тоозе санбаган кандидатны сайлагъа онг берилгенди. Аны себепли жуукъ заманда жашауубуз

политика, торпюнуле да айырыулары итогларына келё болуучула.

ТАПАССАНЛАНЫ
Аминат.
Ахыры 3-чю бетдеди.

Бузыкъсузлукъ

КъМР-де МВД-ны къулулчулары, айрыуучула къол кётюроу башагъандан сора да, бюллетеньлени сапал, тынгылы этинчи, айрыуу участкадан кетмегенди.

Къабарты-Малкъарны Айрыуу комиссиясы бла байламлы жеротолгөнди, жар-жерде оперативний болум не халда болгъаныны юсюнден дайым билдиргенлей турганды. Айрыуу документлени тийишли жерге тапырыуу къоркъуусузлукъун ич ишленни органлары жалчытхандыла.

Бусуатгада Къабарты-Малкъарда оперативний болум тутучула, битеу айрыуу участкала жабыргъандыла, айрыуу закондательствосы эм жамауат нызамыла бузыкълыкъ этилмегенди.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Арсен КАНОКОВ:

Къыралны оноучлары ийнанганларын кёргозгенди

Республиканы Президентини Арсен Каноков Къабарты-Малкъарда айрыуулары итогларыны юсюнден оюмун айта, ала къыралны оноучлары тутхан жолга халкыны ышануулугу уллу болгъанын кёргозгенди, дегенди. «Арт жылда бизин республикада экономикамы эм социальный сфераны жангыча ишлерни къурауда иги жанына торпюнуле болгъанлары шарт кёрюнюп турады, республикалы бюджетте дотация болушукъ берип азынганды. Миллет проектлени жашауда бардырыуу ахча бөлөнгенди, алайды да, айрыуучулары къол кётюроуге кеп келгенери. Дмитрий Медведевни кандидатурасы ючюн кепле къол кётюргенлери бошдан тойдюлдю», - дегенди ол.

БЕЧЕЛЛАНЫ Илияс:

Торпюнуле андан ары бардырырча

Арт сөгиз жылда Россей Федерациянда бардырылган политикага бизин республикада жашаганна да, битеу къырал да саулал ыразы болгъанларына айрыуулары итоглары шагъатлыла. Президент айрыуулада Дмитрий Медведевине алай уллу хорламга жетишгени Россейде жашагъанларыне кебосон РФ-ни Президентини Владимир Путин башлагъан жол андан ары жетишимли бардырылыгына эм уллу хорламлага эпитригилени ийнандырады эм ышандырады. Бу жолга айрыуула да, 2-чи декабрьде, айрыуучула къол кётюроуге кеп келгенди. Ол а бизин граждандарыбыз жууаппылыны сезгенлерин, келир заманы юсюнден сагъыш этгенлерин кёргозтеди. Кертинси айтсакъ, халкъ къыралны келир заманда андан ары айныуу жолун сайлагъанды. Айрыуулары итоглары кёргозгенина, республикада жашагъанлары аспа-

сыны билдириуе керё. Дмитрий Медведевге КъМР-де башха кандидатладан эсе кеп адам къол кётюргенди. Айрыуучулары 88,8 проценти аны кандидатурасы жанлы болганды. Ол а 421561 адамды. КПРФ-ни башчысы Геннадий Зюганов ючюн айрыуучулары 8,27 проценти (41075 адам), Владимир Жириновский ючюн айрыуучулары 2,27 проценти (10787 адам), демократия партианы таматасы Андрей Богданов ючюн айрыуучулары 0,16 проценти (451 адам) къол кётюргенди.

Къабарты-Малкъарда битеу да регистрация этилген 517 миңг айырыуучу барды. Къол кётюроуге аланы 91,8 проценти келгенди.

КъМР-ни Президентини эм Правительствоуну пресс-службасы.

Махтау сёзле, полле, саугъола да кеп эдиле
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Бититимлени аурууладан къалай къорууларга болуучу
3 бет

Жюрекленни жарытхан жырла
4 бет

Биз а бурунларыбыз бламы суу ичебизми да?
4 бет

ИСКУССТВОНУ АДАМЫ

Жюреклени жарытхан жырла

Ариу, жарык өмнө тишрү - Асанланы Кулиняны телевизор берулерине сый-куярайбыз. Барыбыз да таныган таулу кыз Огъары Малкыарда тууганды. Школну бошап, Нальчикде музыка училищени «хорово дирижировани» бөлүмүнө киреди. Аны юночкно курсунда окуй турганла, туугунда окуй элинде сабылге сольфеджодан дерсе берип турганды.

Кулина Магомедовнаны оюсонен былай жазганды: «Тууган жерине кертичилиги, халкына ачык сыйкемчи Россейли газетледен бири»

нглы таянчгында. Ол кесини ала тилин сыйген, берулеринде аны уста хайр-кыяла билген адамды. Телевизорга кыраганла айтханы ийнанырча, сейр этип тынгылары - ишин ала кырайды. Бек башы уа - ол кырачурун излемлерине эс буртат.

Кулина кыргыздан артык жырдан кырауланг китап жарадырганды. Сабий жырлары жыйымдыгын да жазырай турды. Аланы кёб-бюсю Зумаккулланы Танизланы, Кудийланы Кый-сыны северине жазырганды. Ол жашырдан ондан артык жыр Кыра-чый-Малкыар жырлары жыйымдыгында басланганды.

Кулиняны кёп чыгармалары халк сыйоп жырлагы айланганды. Алай эсе уа, сөзсөз, аланы автору мурагына жеттени дерге болукчу. «Телевизорда уруна, чыгармачылык иш бла да кореше, халкыма не ачыкча да хайр келтирерге итмене», - дейди ол. И БЕКАЛДИЕВ.

Совет власть тохташхандан сора Чегем аузунда. Эл Тюбю эдиле алынган суратта тизгини, ариу тауу жазыла. Кызганы кёргөбиз. Аллында олтурганла, десек да, таанып турган эки ар киши орусугула ушайдыла. Кызыланы орталарында олтуруп турган жалаңаш тишрүү да.

Ветеранны кёз кырамы Биз а бурунларыбыз бلامы суу ичебизми да?

Миллетибизни тилинде чыктыган «Заман» газетни бек сыйоп окуйма. Анга жаздырм бир жылда да кыламгайна. Ол кыралда, республикада, шахарла, элдеде шёндюго болу-ну, адет-төрөлөнү, тарыхыбыны, алары мартуу бла айтылган адамларды, кырал политиканы оюсперинден билдиргенли турды.

Кысыа айтханда, иш этген адам «Заманы» окуп, аны беттеринде кён жаны бла хайрыгы затланы табарыкты. Мен бу жол апгчарыбызды да басмаланган бир статьяны окуганымда, эсиме келген затланы оюсперинден айтыргыча, кёз кырамымы билдирге таукел болган-ма.

Анда уллу иш сыначу, билди да болган, эл мюкк спецмалтистен, кыралыга кён кыйын салган, республикадан тышында да белгили жашларбыздан бири Онейланы Салых малчыккыны терк айнытууну, энци айтханда, эгли тууарлары бошорюно амалдарына, хайырлыгыбыз оюсперинден хараларды.

«Адамны саугунуна иги, экология жаны бла таза турар эчки кён чыгарыча онгла бардыла», - дейди профессор, шарт олголе да келтире. Ол тюз болганына, кесим көрөп, билеп, шашатлык аталгычына. Кертиги бла да, озын өмюрно алтымышкын - жетмишкын жылларында «Кичибалык» совхозда төрт-беш сют-товар ферма бар эдиле. Ол продукция ариу, кыйын кыюу ишлени механизациялау жаны бла битеу республикага юлгө болганды.

Аны бла бирге ол мюккде этил малланы жайтууга да уллу эс бурулганды. Тыш кыралдан келтирилген, анда болманыган ариу, тауулу этил абордин-ангус кыумалы малла жайтуу эдиле. Аланы саны 6-7 миңгеге жеттирилди, кичибалыкчыла, кыумалы малланы сатып, иги хайыр тошо-

роп тургандыла. Алай бла молкно аты «кумалы мюкк» айландырылган эди. Энеи улу илиму-практика ишин ол мюккде башаганды, анда жетишмил болганды. Абордин-ангусла кёбюсюнде кюлолоп кечиндирилген, кызы айлада окуна жыла мюкк излемген малла эдиле. Сюрюкюде, буоулары бла бирге туруп, ала элтерине терк кыошандыла. Совхоз, Россей Федерацияны кыраууна кёнуорулоп, кыралны жалчытуунда да болганды. Сютлү, этил тууарлардан сора эркин жетерке жайгыгы, чалгыгы да болган молккде бир ненча кёп соруу, тынгылы жылкы да бар эдиле.

Бионолюкде молкно, кыюнда мууруу бла директор бар эсе да, бир малы окунуу жокчу. Жараткан малла, кён санын жорлоорло техника кыари кетиле деп сорлугун келеди. Жарысууга, санлап бири кыалган эсе да, колхозла, совхозла, тозурай кетип, кырулгандыла. Малчылыккыны жонгундан эркинликкыны кыйгысыны кёрурге керек болуп турды.

Советлени жылларында республиканы эл мюккюде болууну кён алыма келтире, дагында бир мюккде «Нальчик» совхозда хал кыра-лай болуучуну эркинликкыны келгенди. Жерчиликке, малчылыккына, молк жюрютүндө алыч болганын келген коллективте 30 жылдан артык заманы Черкес Бахшиевич Мовсибян башчылыккы эттени. Ол совхозда уа сютлюкюкери, этилчиктери бла да айырмалы шивц тууарла тутхандыла. Кыралга э эт, сюту сатып жаны бла плаланы артыгы бла толтура, кёриюмдоперине кыша барганы молк кыумалы тууарланы Союзда угай эсонг да, тыш кыралданга да сатып турганды.

Республикага ардаан кыумалычула, делегацияла келсе, не жаны бла да юлгө болуу молккю кёргөзтүучолерин абдан кыауму унут-

ЖАНГЫЧЫЛЫК Школаны бошаганла энци сочиненияла жазаркы туйюкдөдө

Уставлык

Быйл орта школаны москвачыла ЕГЭ бла юч борчу экзамен - орус тилден, математикадан эм литературадан сынау экзаменлени берип кыорыктыла. Ара шахарны билим берүү жаны бла департаментини башчысы Ольга Паризоуаны айтханы кере, алтын школаны бошаганла кишчер экзамен берип болукчада: математикадан контрольный иш эм орус тилден сочинение. Сочиненияга Гагья эки предметтен - орус тилин эм литератураны билгенине кере берилип турганды. Быйл Москвада математикадан бла орус тилден сынауа бир кырал экзамен бла борчула канда берилдикле. Литературадан а - кеслери сыйгеттенди берилдикле экзаменлени, сыйгетне келден, аны сыйгетне уа - изложени жазып.

Огъган жылда москвачыла ЕГЭ-ни жалаңду орус тилден берген эдиле. Битеу кыралга уа ЕГЭ сынауча бардырыла келеди, деп айтылады. 2009 жылда уа ол борчула канда бардырылыкчыла.

Кира ЕГОРОВА, «Труд» газетден алынп басмалады.

Сейрлик дерсле

Геграланы Фатима Биляловна Яникой элли школунда химия дерсле береди, анда тышында да, социальный педагог болуп ишлейди. Ол класса башчылык этген устанланы араларында «Самый классный - классный» деген республикалы конкурс кыатышарды. Чегем району устанларын араларын башчысы Созайланы Ахмат, Ингушдан С.Чакиев эм кёп башхала алгышлагандыла.

Прозаны бёлюмюнде Хуттайны кырадары билдирге итингену Толтуурланы Зейитуну «Хутай» деген романы барганын, Токумаланы Жагъфараны тамсиллерин да сыйоп окурукчула. Позюнда уа битеу постерибиз бирге сайлама назмулары бла кёргөзтөлгөндө - Кязимден башлап энди жазып башлаган Акёболатаны Лейляга дерле. Сулайда 42 адам болдыла ал. Бу нэмэ антилогия не жаны бла да бек сейриди. Позияны жарык беттеринде Берберланы Бурхан, Жангоразланы Лида, Сойдумхан, Османланы Элар эм башхала бла шагъырлейриге болукчуду.

Генералла Зокаланы Валерий бла Бейталийаны Суфияны колдеринде очеркче да (авторлары Саракулланы Асият бла Ольга Малкыабыхиджа 2-чи бет), Акшудланы Бултура деп умут этеме. БИТТИРПАНЫ АМИНАТ.

Жалдашыбызны эсере Маммеланы Мусаны жашы Далпах жашууну 72-чи жылдыда 2-чи мартда дуниядан кеткенди. Ол халкыбызны аны тил эм литература илимуу айнытууга уллу кыйын салганынан билериди.

Кыбатыр-Малкыар кырал университетини филология факультетин 1962 жылда жетишмил бошагандан сора малкыар тил бла литература кафедрала ишлерге алгандыла, кёп да турмай, кандидат диссертациясын кыоруулаганды, бир талый жылны ичинде кафедрага башчылык эткенди.

Биз адепди халал жоркети тегинбизге бушуу этип, ююруне, ахларына кырайгы эс берейин. Ол дунисы ыраматыгы болсун. Тенглерини, шухёрланы кыауму.

УЧРЕДИТЕЛЬСКОЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Publication details including contact information for the editorial board, phone numbers, and subscription rates.

Subscription information and address details for the newspaper.